NOTES A UNA PROPOSTA PER REVIFAR EL PLANEJAMENT METROPOLITÀ DE BARCELONA

Febrer 1990

MANUEL RIBAS PIERA

Catedràtic d'Urbanisme de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona

1. De l'àmbit metropolità i l'àmbit nacional català

2. De l'estratègia del planejament territorial

MANUEL RIBAS PIERA

NOTES A UNA PROPOSTA PER REVIFAR EL PLANEJAMENT METROPOLITÀ A BARCELONA

L'objecte d'aquestes notes[1] és fer alguns comentaris a les darreres iniciatives per a rellançar el debat sobre el planejament metropolità a Barcelona.

1. De l'àmbit metropolità i l'àmbit nacional català

Vull començar amb la que per mi és la gran objecció. Per què seguir amb l'atenció posada només en un tros del territori nacional? Abans eren els famosos i injustificats 27 municipis[2], ara és la Regió I. I per què? No serà que ha arribat el moment de negar-se a fer cap altra interpretació de futur sobre el territori que no sigui abastant —d'una manera o altra— tot l'àmbit del Principat? Molts ja sabeu que fa temps que penso així. Ara diré perquè.

Els problemes del planejament territorial canvien totalment si es miren, no pas des de Barcelona sinó des de Catalunya endins. La polarització de la polèmica política entre els dos principals estadants de la barcelonina plaça de Sant Jaume ha embrutat molt aquella afirmació.

Catalunya és prou petita per poder pensar-la globalment. En aquesta suposició és clar que el territori d'això que en diuen la Regió I concentraria bona part de les mesures d'un pla global. Però si el pla no és global concentrarà el 100% de les seves accions. Aleshores gairebé la meitat dels coneguts sis milions se sentiran amb greuge comparatiu, projectats a les «tenebres exteriors», al *mare ignotum*, al *finis urbis Cataloniae*. I es preguntaran perquè, i no hi haurà resposta per a ells.

Sé que exagero, però només una mica. Si les comarques de muntanya[3] s'han espavilat, al menys sobre el paper dels diaris, una miqueta, si els habitants de les ciutats grans i mitjanes de l'interior s'han esforçat per esdevenir ciutadans de Catalunya i no simples «pagesos» (habitants dels *pagi* rústics), ha estat en bona part fruit d'un esforç encomiable, i contra tota lògica economicista. Aquesta ja fa temps que va anunciar que calia «tancar comarques».

2. De l'estratègia del planejament territorial

Fer realitat aquesta manera de pensar, si fos compartida, no és tractar del «marc del territori metropolità» com diu el punt primer de l'apartat 3 de l'escrit *Criteris i primers objectius* (gener 1990) que hem rebut, ni tampoc (punt segon de l'apartat 3) de l'estructura oberta del fenomen metropolità[4]. És més que això. És considerar el fenomen metropolità de Barcelona (i el de Tarragona, el de Girona-Costa Brava, i tant de bo que ho fos el de Lleida-Segrià-Pirineu) com un episodi, el més important de tots, d'un procés planejat de transformació territorial (que vol dir, abans, transformació social; però aquesta no és tasca directa d'urbanistes ni d'arquitectes).

Si en els documents rebuts ja no se'ns parla més dels 27 municipis, sinó de la Regió I, per què no abandonar la política de les subdivisions concèntriques al voltant de Barcelona i anar directament a l'únic límit per damunt de tota sospita, que és el del territori nacional?

Crec fermament que el Decret 177/1987 de 19 de maig és un seguit d'errors cabdals, perquè tant el Pla Territorial Parcial (que amb el nom ja paga) com l'intermodal de Transports i la planificació hidràulica o hidrològica (sobre un territori que exclou els Pirineus) són escandaloses repeticions de pedres amb les quals ja ens vam entrebancar no fa pas massa anys. Per tant, per què els cavallers de la taula rodona metropolitana ens hem de fixar ara en el Pla Territorial Parcial i estructures connexes? Per què no fixar-nos en un altre pla que el Parlament té encarregat a termini —per ara incomplert—, que és el Pla Territorial Nacional de Catalunya?

[1] El text present és un extracte de l'original. Es reprodueixen només aquells apartats que fan referència a la qüestió dels àmbits territorials del planejament, tema d'aquesta monografia.

[2] Conec els treballs de verificació sobre mobilitat residència-treball que contradiuen la meva afirmació i reforcen l'àmbit dels 27 municipis. No dubto de la seva veracitat i objectivitat. Però penso que els resultats a 30 anys d'una imposició arbitrària no proven que la imposició fos racional. I a més, penso que un pla no és només seguir el corrent, sinó quelcom més.

[3] Gravíssim problema que no hauria de dissociar-se del fet metropolità costaner perquè només en aquest trobarem una bona ajuda per a resoldre aquell.

[4] Vegeu el text de Juli Esteban, «Ordenació territorial de la Regió Metropolitana de Barcelona: criteris i primers objectius», publicat en el número 1 d'aquesta col·lecció (pàgines 35-39).

Jo crec que els esforços han d'anar cap aquí. Potser és tasca no abastable des de la Mancomunitat de municipis metropolitans i aquesta és una limitació greu per a l'esmentada Mancomunitat, però no per pensar què hauríem de fer entre tots.

Si hom segueix jugant «a la contra» o al «marcatge» del Pla Territorial Parcial, hom segueix mereixent la crítica, ni que sigui manipulada, de fer política concentracionària i fins i tot desconsiderada davant del fet nacional català. Si, en canvi, d'una definitiva vegada ens decidíssim a ocupar-nos del Pla Territorial Nacional crec fermament que començaríem a veure-hi clar, i que no se'n seguiria cap dany per a Barcelona (si és el motor de tot) i que aquesta no seria cap posició antimetropolitana, Déu nos en guard!

M'agradaria molt més un Pla Estratègic Catalunya 2000. Es tracta de vitalitzar i fer arrencar tot el territori, tant el que ja és com el que encara és —afortunadament— buit, per tal que no sigui —desafortunadament— més buit cada any que passa. Només amb aquesta òptica ampla, posant de costat problemes de signe contrari, s'encarrilarien els de les àrees congestionades que anomenem àrees metropolitanes.